

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ М. П. ДРАГОМАНОВА**

БРАТАНИЧ АНДРІЙ АНАТОЛІЙОВИЧ

УДК 378.011.3-051:62/69]:004

**МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ОСОБИСТІСНО ОРІЄНТОВАНОЇ
ІНФОРМАТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ТЕХНОЛОГІЙ
У ПЕДАГОГІЧНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ**

13.00.02 – теорія та методика навчання
(технічні дисципліни)

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

Київ – 2019

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана у Національному педагогічному університеті імені М. П. Драгоманова, Міністерство освіти і науки України.

Науковий керівник – доктор педагогічних наук, професор,
Яшанов Сергій Микитович,
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова,
завідувач кафедри інформаційних систем і технологій.

Офіційні опоненти: доктор педагогічних наук, професор
Гедзик Андрій Миколайович,
Уманський державний педагогічний
університет імені Павла Тичини,
перший проректор;

кандидат педагогічних наук
Сіткар Тарас Вікторович,
Тернопільський національний педагогічний
університет імені Володимира Гнатюка,
викладач кафедри комп'ютерних технологій.

Захист дисертації відбудеться “27” “вересня” 2019 р. о 14⁰⁰ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.053.19 у Національному педагогічному університеті імені М. П. Драгоманова за адресою: 01601, м. Київ-30, вул. Пирогова, 9.

З дисертацією можна ознайомитися в бібліотеці Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова за адресою: 01601, м. Київ-30, вул. Пирогова, 9.

Автореферат розісланий “27” серпня 2019 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

Т. Б. Гуменюк

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність дослідження. Одним із стратегічних завдань реформування освіти в Україні згідно з Державною національною програмою “Освіта” є формування освіченої, творчої особистості майбутнього вчителя. Виконання цього завдання у сенсі інформатичної підготовки дослідниці все частіше пов’язують із застосуванням особистісно орієнтованого підходу як одного з важливих принципів організації освітньої діяльності.

Уявлення про цілі освіти в сучасному суспільстві та про методологічні основи організації освітнього процесу в закладах вищої освіти (ЗВО) спрямовані на створення умов для отримання учнем, студентом, членом суспільства власної системи знань, системотвірною основою яких, за визначенням С. А. Ракова, є фундаментальні особистісно значимі знання і спроможності їх застосовувати для розв’язання актуальних особистісно та соціально значимих проблем.

Нові вимоги до працівника галузі освіти призводять і до корекції змісту фахової підготовки майбутніх учителів технологій. Сьогодні потрібні не лише фахові знання, вміння і навички та досвід діяльності, але й індивідуальні якості особистості, затребувані в технологічній галузі. Виконання цього завдання передбачається за рахунок створення умов для ефективного розвитку особистості майбутнього вчителя технологій, забезпечення умов для його самовизначення, успішного самоздійснення у соціальній та професійній сферах.

Економічні, соціальні та технологічні перетворення інформаційного суспільства увійшли в суперечність з традиційною системою підготовки фахівців галузі технологічної освіти, що передбачає застосування принципово нових підходів до визначення цілей, завдань та змісту інформатичної підготовки, потребує нових форм, методів і засобів навчання дисциплін інформатичного циклу, спрямованих саме на розвиток особистості студентів.

Розв’язання практичних проблем реформування змісту технологічної галузі й створення теоретико-методичних засад підготовки вчителів технологій відображені у дослідженнях В. В. Борисова, А. М. Гедзика, І. В. Гевка, І. В. Жерноклеєва, М. С. Корця, М. С. Курача, В. М. Мадзігона, Л. Л. Макаренко, Л. В. Оршанського, В. К. Сидоренка, Л. А. Сидорчук, В. М. Слабка, В. В. Стешенка, Г. В. Терещука, Д. О. Тхоржевського, В. В. Юрженка, С. М. Яшанова, С. М. Ящука та інших.

Концептуальні положення інформатичної підготовки майбутніх учителів технологій із використанням технологій особистісно орієнтованого навчання проявляються у формі провідних тенденцій та визначають стратегію цього процесу. До таких, насамперед, належать гуманізація, гуманітаризація, фундаменталізація, інформатизація, динамізація, забезпечення неперервності освіти, міждисциплінарний та інтернауковий характер знань у сучасних освітніх системах, інтелектуалізацію навчальної і професійної діяльності, що впроваджується за допомогою форм проблемного, розвивального та проектного навчання у діяльнісному, рефлексивному, акмеологічному підходах.

Однак, традиційні методики й технології навчання дисциплін інформатичного циклу не повною мірою дають змогу здійснювати підготовку

вчителя технологій відповідно до сучасної моделі випускника ЗВО технологічної галузі, розвивати в ньому особистісні якості, що відповідають конкретному фаху людини інформаційного суспільства. Отже, маємо підстави стверджувати, що переорієнтація сучасної інформатичної підготовки має бути спрямованою на формування особистості відповідно до змісту фахової діяльності майбутніх учителів технологій, і саме інформатична підготовка у контексті особистісно орієнтованої парадигми освіти актуалізує необхідність системного отримання ними знань та умінь, системи цінностей і досвіду, що сприяють формуванню світогляду людини інформаційного суспільства й відповідають її рівню загальної та професійної культури, забезпечують можливість ефективно опанувати комплекс фахово орієнтованих дисциплін й дають змогу науково й обґрунтовано вирішувати завдання прикладних галузей.

Теоретичні положення особистісно орієнтованого навчання розкриті в наукових працях П. С. Атаманчука, Л. Ю. Благодаренко, Є. В. Бондаревської, Н. В. Гузій, І. В. Войтович, О. М'ястковської, О. М. Ніколаєва, Е. Л. Носенко, І. П. Підласого, В. М. Ребенка, Н. О. Романчука, В. В. Серікова, С. О. Сисоевої, А. В. Урського, В. І. Цини, М. Г. Чобітька, І. Я. Якиманської, М. В. Яцюка та інших педагогів і психологів. В основі особистісно орієнтованої освіти лежить теорія особистості, відображена в працях Б. Г. Ананьєва, А. Г. Ковальова, А. Н. Леонт'єва, О. М. Пехоти, І. П. Підласого, М. Г. Чобітька та інших учених.

Потрібно зауважити, що прикладні аспекти особистісно орієнтованої освіти і теорії особистості в технологічній галузі сьогодні розроблені недостатньо. Зокрема, у системі інформатичної підготовки майбутніх учителів технологій практично немає методик навчання інформатичних дисциплін, що спиралися б на особистісно орієнтований підхід. Наявні методики та технології навчання орієнтуються на традиційні підходи: системний (Ф. М. Гумер, В. М. Кларін, П. І. Підкасистий, С. М. Яшанов та ін.), діяльнісний (А. А. Вербицький, О. Г. Мороз та ін.), на активізацію розумової діяльності студента (М. І. Жалдак, І. Я. Лернер, А. М. Матюшкін, М. І. Махмутов та інші).

Відповідно до компетентнісної парадигми освіти, що у всьому світі "приходить" на зміну знаннєвій парадигмі, особистість є пріоритетною в освіті, а тому створення умов для її всебічного розвитку й отримання компетентностей члена суспільства сталого розвитку є місією освіти. Компетентнісний підхід передбачає системне формування професійно значущих особистісних якостей вчителя технологій, проте, як уже зазначалося, методик, що уможливають формування таких особистісних якостей сьогодні майже немає.

Важливі психологічні й педагогічні особливості впровадження засобів інформаційних технологій у навчальний процес досліджували В. П. Беспалько, В. Ю. Биков, М. І. Жалдак, Л. Л. Макаренко, М. П. Малезек, Ю. І. Машбиць, Н. В. Морзе, С. А. Раков, Ю. С. Рамський, З. С. Сайдаметова, С. О. Семеріков, П. В. Сергієнко, Ю. В. Триус; формування інформатичних компетентностей фахівців вивчали О. М. Гончарова, М. С. Головань, Ю. О. Жук, В. І. Ключко, Є. М. Смирнова-Трибульська, О. М. Спірін, Т. В. Сіткар, С. М. Яшанов та інші.

Значимість інформатичної підготовки вчителя технологій набуває особливої актуальності з огляду на розширення різних форм інформаційної

діяльності в умовах інформаційного суспільства. Звідси ми актуалізуємо особистісно зорієнтовану інформатичну підготовку як змістовно-процесуальну галузь, методологічно обґрунтовану у вигляді концептуальних положень вчених (С. В. Кульневич, В. В. Серіков, С. О. Сисоєва, М. Г. Чобітько та інші).

Таким чином, наявні суперечності між потребою освітньої галузі у фахівцях, які володіють фаховими особистісними якостями людини інформаційного суспільства та недостатньою розробленістю методик особистісно орієнтованого навчання, що дають змогу ефективно формувати ці якості; між вимогами державних освітніх стандартів до рівня інформатичної підготовки вчителя технологій, який здобуває освіту у формі «особистісного знання», формує власну систему знань і має усталену потребу в саморозвитку та самовдосконаленні та несформованістю адекватних методик для її реалізації; між наявними засобами інформатичної підготовки та потребою в засобах, що дають змогу стимулювати, підтримувати і розвивати природні якості, індивідуальні здібності студента, допомагати у становленні його суб'єктності, соціальності й творчої самореалізації особистості інформаційного суспільства.

Подолання цих суперечностей зумовило необхідність вирішення проблеми інформатичної підготовки майбутніх учителів технологій із застосуванням технологій особистісно орієнтованого навчання, створення та впровадження в освітній процес ЗВО методики навчання інформатичних дисциплін учителів технологій у середовищі електронних навчально-методичних комплексів.

Враховуючи актуальність визначеної проблеми й об'єктивну потребу застосування особистісно орієнтованого навчання інформатичних дисциплін майбутніх учителів технологій у середовищі електронних навчально-методичних комплексів, темою дисертаційного дослідження обрано: *“Методичні основи особистісно орієнтованої інформатичної підготовки майбутніх учителів технологій у педагогічному університеті”*.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. і технологій “Зміст, форми і методи та засоби інформатичної підготовки вчителів”, що належить до тематичного плану науково-дослідних робіт Національного Дисертація виконувалася у межах наукової теми кафедри інформаційних систем педагогічного університету імені М. П. Драгоманова (реєстраційний номер РК 0109U006011), та пов'язана з впровадженням в освітній процес ЗВО основних положень Закону України “Про освіту”, Концепції програми інформатизації освіти, Національної доктрини розвитку освіти в Україні у XXI столітті. Тема дисертації затверджена на засіданні Вченої ради Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова (протокол № 13 від 26 червня 2014 року) та погоджена у міжвідомчій Раді з координації наукових досліджень у галузі педагогічних та психологічних наук в Україні (протокол № 7 від 27 жовтня 2015 року).

Мета і завдання дослідження. *Метою дослідження є наукове обґрунтування і створення ефективного особистісно орієнтованого середовища інформатичної підготовки майбутніх учителів технологій із використанням електронних навчально-методичних комплексів на основі особистісно*

орієнтованого підходу.

Мета дослідження зумовила необхідність вирішення таких **завдань**:

1. Виявити психолого-педагогічні й організаційно-методичні основи застосування особистісно орієнтованого підходу в інформатичній підготовці.

2. Науково обґрунтувати та створити особистісно орієнтоване середовище інформатичної підготовки на основі електронних навчально-методичних комплексів (на прикладі дисципліни «Інформатика та основи програмування»).

3. Розробити й апробувати методику навчання інформатичних дисциплін на основі особистісно орієнтованого підходу в середовищі електронних навчально-методичних комплексів (на прикладі дисципліни «Інформатика та основи програмування»).

4. Експериментально перевірити ефективність методики навчання інформатичних дисциплін на основі особистісно орієнтованого підходу в середовищі електронних навчально-методичних комплексів (на прикладі дисципліни «Інформатика та основи програмування»).

Об'єкт дослідження – фахова підготовка майбутніх учителів технологій у процесі навчання інформатичних дисциплін у закладах вищої педагогічної освіти.

Предмет дослідження – методичні основи інформатичної підготовки майбутніх учителів технологій на основі особистісно орієнтованого підходу в середовищі електронних навчально-методичних комплексів (на прикладі дисципліни «Інформатика та основи програмування»).

Методи дослідження. Для вирішення поставлених завдань на різних етапах дослідження використовувалися такі методи:

– *теоретичні*: аналіз наукової літератури з проблеми особистісно орієнтованої інформатичної підготовки майбутніх учителів технологій та проблеми застосування електронних навчально-методичних комплексів; теоретичне моделювання структури та змісту електронних навчально-методичних комплексів в умовах особистісно орієнтованої інформатичної підготовки; узагальнення науково-теоретичних даних для створення методики навчання інформатичних дисциплін; класифікація та систематизація теоретичних й експериментальних даних, що надало змогу систематизувати отримані матеріали дослідження;

– *емпіричні*: методи добору інформації за темою дослідження (педагогічні спостереження, анкетування, бесіди, тестування), що сприяло дослідженню стану проблеми; контент-аналіз з метою встановити оптимальний зміст дисциплін інформатичного циклу; метод експертних оцінок для оцінювання якості особистісно орієнтованого середовища електронних навчально-методичних комплексів; педагогічний експеримент (констатувальний, формувальний, контрольний) для перевірки ефективності розробленої експериментальної методики навчання; методи опрацювання результатів дослідження: методи математичної статистики для здійснення якісного та кількісного аналізу отриманих результатів.

Наукова новизна отриманих результатів полягає в тому, що у роботі:

– *теоретично обґрунтовано та розроблено:*

1) особистісно орієнтовану структуру діяльності майбутнього вчителя технологій, що містить в собі основні якості особистості, характерні для технологічної галузі, які необхідно розвивати у процесі навчання дисципліни «Інформатика та основи програмування», структура якої складається з цілей і завдань, змісту, методів, форм та засобів навчання, контролю досягнення цілей розвитку особистості студента;

2) методику навчання дисципліни «Інформатика та основи програмування» на основі особистісно орієнтованого підходу, що уможливорює формування професійно значимих особистісних якостей майбутнього вчителя технологій у середовищі електронних навчально-методичних комплексів, організованих за допомогою засобів гіпертексту, мультимедіа та гіпермедіа технологій;

– *уточнені* принципи добору, структурування та репрезентування змісту навчального матеріалу з інформатичних дисциплін в електронних навчально-методичних комплексах;

– *розширено та конкретизовано* наукові знання про навчання інформатичних дисциплін та їх вплив на формування та розвиток професійно значимих особистісних якостей майбутніх учителів технологій;

– *виявлено* особливості навчання дисципліни «Інформатика та основи програмування» (добір і структурування навчального матеріалу відповідно до напрямків розвитку сучасної технологічної галузі; використання проблемного навчання; моделювання, аналізу прикладних завдань); організаційно-педагогічні умови, що забезпечують ефективне застосування електронних навчально-методичних комплексів у межах методики навчання дисципліни «Інформатика та основи програмування»;

– *розкрито* основні положення особистісно орієнтованого підходу щодо інформатичної підготовки майбутніх учителів технологій;

– *удосконалено* особистісно орієнтоване середовище навчання інформатичних дисциплін майбутніх учителів технологій за рахунок створення електронних навчально-методичних комплексів, що позитивно впливають на рівень сформованості знань та умінь з інформатичних дисциплін;

– *набули подальшого розвитку:*

1) методика навчання інформатичних дисциплін для підготовки фахівців технологічної галузі;

2) принципи створення електронних навчально-методичних комплексів для особистісно орієнтованої інформатичної підготовки майбутніх учителів технологій.

Практичне значення отриманих результатів дослідження полягає в удосконаленні процесу інформатичної підготовки майбутніх учителів технологій за рахунок створення та реалізації методики навчання дисципліни «Інформатика та основи програмування» в особистісно орієнтованому середовищі навчання інформатичних дисциплін з метою підвищення ефективності навчання, посилення індивідуальної траєкторії гармонійного розвитку особистості. На основі теоретичних положень і виявлених

педагогічних умов створені й апробовані авторська програма, методичні рекомендації, контрольні та практичні завдання, комплекс дидактичних засобів з дисципліни «Інформатика та основи програмування», що розташовані у середовищі створеного електронного навчально-методичного комплексу.

Результати дослідження впроваджено в навчальний процес Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова (довідка № 02-10/504 від 28.03.2018 р.), Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини (довідка 4854/01-50/12 від 21.03.2018 р.), ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний університет імені Григорія Сковороди» (довідка № 388 від 27.04.2018 р.), Українській інженерно-педагогічній академії (довідка № 105-02.20 від 12.02.2019 р.), Рівненського державного гуманітарного університету (довідка № 01-12-40 від 26.04.2019 р.).

Вірогідність та обґрунтованість отриманих у ході дослідження результатів забезпечується методологічними основами дослідження, відповідністю основних положень дисертації результатам психолого-педагогічних досліджень, аналізом значного обсягу теоретичного й емпіричного матеріалу, відповідністю методів дослідження його меті та завданням, конкретними теоретичними і практичними результатами, зокрема педагогічного експерименту, досягненням позитивних змін у рівні сформованості професійно значимих особистісних якостей майбутніх учителів технологій

Апробація результатів дослідження. Основні теоретичні положення та практичні результати викладено у провідних наукових фахових виданнях, доповідях на наукових та звітно-наукових конференціях у 2011–2019 рр.:

міжнародних: «Основні напрями реформування технологічної та професійно-технічної освіти» (Київ, 2011); «Основні напрями підготовки сучасного вчителя: глобалізація, стандартизація, інтеграція» (Умань, 2014); «Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання: досвід, тенденції, перспективи» (Тернопіль, 2017); імені академіка Д. О. Тхоржевського «Освітня галузь «Технологія»: реалії та перспективи» (Київ, 2013, 2014, 2015, 2018, 2019); імені член-кореспондента НАПН України В. К. Сидоренка «Актуальні питання графічної підготовки: теорія, практика та шляхи розвитку» (Київ, 2014, 2018); «Проблеми та інновації в природничо-математичній, технологічній і професійній освіті» (Кропивницький, 2018); «Модернізація освітнього середовища: проблеми та перспективи» (Умань, 2018);

всеукраїнських: «Проблеми інформатизації навчального процесу в школі та вищому педагогічному навчальному закладі» (Київ, 2012); «Проблеми та перспективи професійної освіти в сучасних умовах» (Умань, 2013); «Дистанционное образование Украины – 2013» (Харків, 2013); «Освітні інновації у вищих навчальних закладах: використання інформаційно-комунікаційних технологій» (Ізмаїл, 2013, 2014); «Засоби і технології сучасного навчального середовища» (Кіровоград, 2014); «Теорія і практика використання інформаційних технологій в навчальному процесі» (Київ, 2017); «Реалізація міжпредметних зв'язків при вивченні природничо-математичних дисциплін» (Луцьк, 2018), науково-практичних конференціях.

Публікації. Основні положення та результати дослідження висвітлено в 9

наукових працях автора, серед яких 6 статей у фахових наукових виданнях, затверджених МОН України за спеціальністю, 1 – у зарубіжному періодичному фаховому виданні, що індексується в наукометричних базах та 2 публікації апробаційного характеру.

Структура дисертації. Дисертація складається з анотації, вступу, двох розділів з висновками, висновків, списку використаних джерел (251 найменування), 5 додатків. Загальний обсяг дисертації – 287 сторінок, серед них 189 сторінок основного тексту, у якому міститься 20 таблиць та 16 рисунків.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **вступі** сформульовано проблему дослідження, обґрунтовано актуальність, визначено мету та завдання, об'єкт і предмет, розкрито наукову новизну, теоретичне і практичне значення, висвітлено напрями впровадження й апробації результатів експериментальної роботи, визначено особистий внесок автора та структуру роботи.

У **першому розділі** *«Теоретичні та методичні основи застосування особистісно орієнтованого підходу в інформатичній підготовці майбутніх учителів технологій»* проаналізовано стан досліджуваної проблеми у науковій та методичній літературі; обґрунтовано теоретичні та методичні основи інформатичної підготовки майбутніх учителів технологій на основі особистісно орієнтованого підходу в середовищі електронних навчально-методичних комплексів (ЕНМК); виокремлено основні методичні положення особистісно орієнтованого навчання інформатичних дисциплін.

Аналіз проблеми дослідження засвідчив, що ціннісні орієнтації особистості інформаційного суспільства багато в чому визначаються і в той же час визначають ступінь інтегрованості людини в нове інформаційне середовище. Інформаційне середовище існує та розвивається зі зміною інформаційних і телекомунікаційних технологій, стає своєрідним засобом досягнення «реальних» життєвих цілей особистості, і, крім того, формує нові цілі та інтереси сучасної людини, трансформує її ціннісні орієнтації. Основними цінностями інформаційного суспільства є інформація та знання.

Особистісно орієнтована освіта ґрунтується на методологічному принципі, згідно з яким студент є об'єктом і суб'єктом навчання. При такому підході, перш за все, враховуються його потреби, мотиви, цілі, здібності, активність, інтелект та інші індивідуально-психологічні особливості. Психологічними основами інформатичної підготовки майбутніх учителів технологій на основі особистісно орієнтованого підходу є психологічні теорії особистості та діяльності.

Інформатичну підготовку майбутніх учителів технологій ми розуміємо як багатоетапний процес досягнення цілей інформатизації суспільства за допомогою вирішення завдань інформатизації освітньої та фахової діяльності згідно з вимогами освітніх стандартів. Отже, відповідно до мети дослідження, визначення цілей інформатичної підготовки, її змісту та структури, застосування методів і засобів розглядається з позицій особистісно

орієнтованого підходу до діяльності фахівця, у якому описуються результати підготовки, містяться кваліфікаційні вимоги до майбутнього учителя технологій.

У роботі розкриті й обґрунтовані основні чинники (досвід особистості, функціональні механізми психіки, типологічні властивості особистості, динаміка розвитку особистості) та компоненти (пізнавальні, фахові, комунікативні, естетичні, фізичні та інші професійно значимі якості) структури особистісних якостей майбутнього вчителя технологій (за В. С. Ледньовим). Формування зазначених компонентів підпорядковане загальним закономірностям, але в той же час, цей процес є індивідуальним для кожного студента.

З урахуванням структури особистісних якостей ми створили особистісно орієнтовану структуру діяльності майбутнього вчителя технологій в системі інформатичної підготовки, до складу якої поряд з усталеними видами фахової діяльності (інформаційно-технологічною, організаційно-управлінською, дослідно-експериментальною), передбаченими в державних документах у вигляді виробничих функцій, типових завдань діяльності, переліку умінь, якими мають володіти вчителі технологій, також уведені компоненти структури особистісних якостей (пізнавальні, фахові, комунікативні, творчі). При цьому навчальна діяльність, що має своїм безпосереднім предметом набуття досвіду, може слугувати провідним видом діяльності.

У ході наукового пошуку встановлено, що особистісно орієнтована інформатична підготовка не ставить собі за мету формування особистості із задалегідь заданими властивостями, якостями, навченістю, підготовленістю. Окрім ґрунтовної фахової підготовки з інформатичних дисциплін, вона має створювати умови для розвитку потенційної можливості стати органічною особистістю інформаційного суспільства, передбачати врахування потреб особистості у самозмінненні, самовизначенні, самоздійсненні і самоактуалізації.

Таким чином, особистісно орієнтований підхід у центрі інформатичної підготовки ставить особистість студента, а індивідуальна навчальна діяльність в середовищі ЕНМК є засобом розвитку фахово значимих особистісних якостей майбутнього вчителя технологій.

У процесі дослідження виявлені такі особливості інформатичної підготовки майбутніх учителів технологій на основі особистісно орієнтованого підходу:

- викладач орієнтує студентів на самостійний пошук та самостійну діяльність;
  - виявляє недоліки та переваги, здібності й здатності кожного студента;
  - добирає навчальний матеріал з інформатичних дисциплін з урахуванням пізнавальних здібностей кожного студента;
  - надає студенту право вибору групової чи самостійної роботи;
  - відкриває закономірності, способи вирішення пізнавальних завдань інформатичної галузі спільно зі студентом та за його безпосередньою участю;
  - надає студенту можливість самостійно оцінити свої знання;
  - погоджує свій освітній стиль з пізнавальними можливостями студентів.
- Встановлено, що особистісно орієнтоване навчання інформатичних

дисциплін дає можливість студентам сформувавши творчий підхід до майбутньої фахової діяльності за профілем, пов'язаний із вирішенням конкретних проблем технологічної галузі: навчитися мислити логічно, комплексно, системно, шукати і знаходити необхідну інформацію, мотивувати до пошуку й опанування нових знань. Все це визначає у стислому вигляді своєрідність підготовки інформатичних дисциплін на основі особистісно орієнтованого підходу.

Виявлено педагогічні основи ефективної інформатичної підготовки майбутніх учителів технологій, що полягають у виконанні і впровадженні таких положень:

- переосмислення традиційного тлумачення інформатичної підготовки з опанування знань, вмінь та навичок на фахово-інформаційне становлення вчителя технологій, надання йому можливості для прояву своїх здібностей, своєї індивідуальності;

- переосмислення цілей інформатичної підготовки у напрямі розвитку особистісних якостей, механізмів самореалізації, саморозвитку, саморегуляції, самовиховання, необхідних для фахового становлення вчителя технологій;

- поява нових функцій інформатичної підготовки, охоплення їх сукупністю, поряд з освітньою, виховною і розвивальною, додатково таких функцій, як: евристична, естетична, практична, оцінювальна, коригувальна, інтегрувальна;

- поява нових чинників особистісно орієнтованого середовища інформатичної підготовки, охоплення їх сукупністю таких чинників, як: загальні цілі освіти, структура особистісних якостей та закономірностей розвитку, предмет відповідної наукової галузі, освітні ідеї, зокрема, гуманізації освіти;

- актуалізація особистісно-сислової сфери суб'єктів освітнього процесу, що виражається у спрямованості змісту навчання інформатичних дисциплін на задоволення потреб педагогів та майбутніх фахівців, свого світогляду, дій, позиції, самостійності й особистої відповідальності, у саморозвитку і самореалізації, у самовизначенні й творчості в освітньому середовищі;

- зміна спрямованості технологій навчання на розвиток, поряд з технічним, гуманітарного мислення майбутніх учителів технологій, на перехід навчання від пояснення до усвідомлення, від монологу до діалогу, від соціального контролю до розвитку, від управління до самоврядування.

Встановлено, що важливе значення у фаховому становленні вчителя технологій мають інформатичні компетентності, спрямовані на розвиток фахово важливих якостей особистості, на вдосконалення інформатичних знань, умінь і навичок, формування основ фахової майстерності майбутніх учителів технологій. Інформатична компетентність студента завжди передбачає розвиток його особистісних якостей.

У другому розділі *«Реалізація особистісно орієнтованої інформатичної підготовки майбутніх учителів технологій в середовищі електронних навчально-методичних комплексів»* розкриваються наукові основи створення особистісно орієнтованого середовища інформатичної підготовки на основі

ЕНМК, структура і зміст методики навчання дисципліни «Інформатика та основи програмування» в середовищі ЕНМК, основні компоненти методики: цілі та завдання, структура та зміст, методи, засоби, форми організації навчання інформатичних дисциплін; контроль за досягненням цілей розвитку особистості студента, а також наводяться результати експериментальної перевірки ефективності методики навчання інформатичних дисциплін на прикладі дисципліни «Інформатика та основи програмування».

На підставі теоретичного узагальнення науково-педагогічних досліджень зроблено висновок, що спеціально організоване середовище ЕНМК в особистісно орієнтованому навчанні інформатичних дисциплін відображає цілі освіти, виховання і розвитку, сприяє індивідуалізації та диференціації навчання, підвищує мотивацію навчання, надає можливість студентам всебічно й гармонійно розвиватися, розкривати власні творчі здібності.

До числа освітніх цілей належать: формування наукових і технологічних знань та відповідних їм умінь і системи інформатичних компетентностей. Вони мають суттєве значення для становлення та розвитку наукового світорозуміння майбутніх учителів технологій та їх наукового світогляду. До виховних цілей належать: взаємозалежні між собою і з цілями освіти цілі морального, естетичного, трудового виховання майбутніх учителів технологій у процесі навчання дисциплін інформатичного циклу.

До розвивальних цілей інформатичної підготовки належать: формування соціально активної особистості, що актуалізують розвиток психіки, зміцнення волі, розкривають інтереси і здібності майбутніх учителів технологій.

Структура змісту інформатичної підготовки на прикладі навчання дисципліни «Інформатика та основи програмування» в особистісно орієнтованому середовищі ЕНМК містить аксіологічний, когнітивний, діяльнісно-творчий та особистісний компоненти.

Аксіологічний компонент передбачає введення студента у світ цінностей інформаційного суспільства та надання йому допомоги у виборі особистісно значимої системи ціннісних орієнтацій у фаховій діяльності.

Когнітивний компонент змісту забезпечує майбутніх учителів технологій науковими знаннями про виробництво, техніку, технології, культуру інформаційного суспільства.

Діяльнісно-творчий компонент сприяє формуванню та розвитку у студентів різноманітних способів діяльності, творчих здібностей, необхідних для самореалізації особистості у діяльності за фахом.

Особистісний компонент забезпечує самопізнання, розвиток рефлексивної здатності, оволодіння способами саморегуляції, самовдосконалення, морального самовизначення, формує життєву позицію і є системоутворювальним у змісті особистісно інформатичної підготовки.

Навчальний матеріал для особистісно орієнтованого середовища ЕНМК з дисциплін інформатичного циклу добирається відповідно до найважливіших напрямів розвитку технологічної галузі: опанування нових інформаційних джерел, заміна “застарілих” процесів опрацювання даних більш сучасними, широким застосуванням наукових принципів у галузі здійснення інформаційних

процесів. У цьому плані важливо сформувавши у майбутніх учителів технологій свідоме розуміння загальних наукових основ здійснення інформаційних процесів, впровадження ідей, принципів, напрямів технічного прогресу інформаційного суспільства.

В основу добору методів навчання дисциплін інформатичного циклу в особистісно орієнтованому середовищі ЕНМК покладено три принципи: структура процесу навчання, його зміст і взаємна діяльність викладача та студентів. У зв'язку з цим нами виокремлено три групи методів: логічні, наукового дослідження і загальнопедагогічні.

Названі групи методів в цілому характеризують всю динамічну систему методичних засобів інформатичної підготовки в особистісно орієнтованому середовищі ЕНМК. У методиці навчання інформатичних дисциплін застосовуються спеціальні методи, що сприяють розвитку особистості майбутнього вчителя технологій. Це – проблемні ситуації, аналіз та вирішення прикладних завдань із використанням ІКТ, евристичні завдання, комп'ютерний експеримент, інформаційне моделювання тощо.

Наведені вище методи навчання інформатичних дисциплін сприяють розвитку таких якостей особистості як: уміння опанувати себе у непередбаченій ситуації, нести відповідальність за ухвалені рішення, бути мобільним в умовах постійної модернізації інформаційного суспільства, здатність передбачати результат застосування визначених інформаційних технологій, вміння працювати у колективі, організаторські здібності, підвищення працездатності, дисциплінованість.

Технологізація суспільства обумовила новий погляд на особистісно орієнтоване навчання інформатичних дисциплін, що передбачає системне використання в середовищі ЕНМК найрізноманітнішого дидактичного матеріалу, методичних рекомендацій для його застосування, посилань на актуальні інформаційні ресурси, багатотипність навчального діалогу та форм контролю за особистісним розвитком студента в ході навчально-пізнавальної діяльності при навчанні дисциплін інформатичного циклу.

На кожній стадії опанування змісту інформатичної дисципліни, що здійснюється в особистісно орієнтованому середовищі ЕНМК, використовуються реперні точки, які вказують на можливі розгалуження, що можуть слугувати відправною точкою для індивідуального й поглибленого вивчення навчального матеріалу дисципліни. Такий метод дає можливість не тільки залучити студентів до активної пізнавальної діяльності, але, разом з тим дотримуватися принципу безпосередньої участі, який “перетворює” кожного студента на активного шукача шляхів та засобів вирішення проблем, що розглядаються в інформатичних дисциплінах.

Беручи участь у постійному активному пошуку й обговоренні різних способів розв'язання проблем й різноманітних шляхів їх перевірки, студент постійно удосконалює навчально-пізнавальні мотиви, у нього виникає стійкий інтерес до застосування різноманітних способів здобування знань. Разом з тим, в особистісно орієнтованому середовищі ЕНМК, студент постійно активізує пошукові процеси, “напружує” мислення, за рахунок чого відбувається

системний (сталий) розвиток розумових і творчих здібностей, відбуваються самоздійснення та самовдосконалення особистості.

Наприклад, щоб навчити студентів знаходити подібність та відмінність між інформаційними об'єктами і явищами, навчити їх аналізувати, прогнозувати, систематизувати інформацію, спонукати до віднаходження кількох варіантів розв'язання певної проблеми в галузі інформатики, навчити з нових позицій аналізувати відоме й шукати невідомі шляхи вирішення завдань, що виходять за межі стандартних, в середовищі ЕНМК застосовуються інтерактивні технології та технології проблемного навчання, компоненти орієнтовані на розвиток критичного мислення, креативні методи навчання та інші.

Застосування цих технологій завдяки мережевим можливостям ЕНМК спонукає студентів брати активну участь у тренінгах, форумах, дискусіях, імітаційних вправах, ігрових ситуаціях, створенні індивідуальних методів розв'язування дослідницьких задач, працювати з об'єктами моделювання. Така діяльність студентів потребує від них самостійності та творчості.

У середовищі ЕНМК надзвичайно важливе значення має комп'ютерна підтримка візуалізації, моделювання, і, особливо, застосування мультимедійних технологій, що забезпечує комфортне здобування студентами не лише глибоких і міцних знань, але й сприяє розвиткові умінь самостійно розвивати інтелектуальні, творчі здібності за рахунок застосування розмаїття технічних засобів та інформаційних ресурсів, можливості самостійно отримувати нові знання працюючи з різноманітними джерелами навчальної інформації.

Особистісно орієнтоване навчання у середовищі ЕНМК дає змогу без зменшення складності доволі комфортно сприймати складний для вивчення матеріал. Це пов'язано із тим, що спеціально створена викладачем допомога не є прямою підказкою, яка "гальмує" мислення студентів, а інструментом, за допомогою якого викладач орієнтує студента у напрямку правильного розв'язання проблеми, завдяки чому здійснюється ефективний процес навчання. У цьому сенсі, щоб процес розвитку особистості вчителя технологій мав поступальний характер, викладачеві необхідно постійно знаходити актуальні суперечності в інформаційних повідомленнях і орієнтувати студентів на оптимальні шляхи їх розв'язування.

Робота над навчальним проектом є надзвичайно важливою практикою особистісно орієнтованого навчання у роботі студента над темою або блоком навчального матеріалу. Надзвичайно важливим є те, що проект здійснюється викладачем у середовищі ЕНМК на основі вибору та з урахуванням інтересів студента за рахунок застосування вмонтованого програмного забезпечення або архіву посилань на вільно розповсюджені он-лайн ресурси.

У свідомості студента це має такий вигляд: "Все, що я пізнаю, я знаю, для чого мені потрібно і де я можу ці знання застосовувати". Для педагога це прагнення дає можливість знайти баланс між академічними та прагматичними знаннями, умінями й навичками і досвідом, який здобувається студентом.

Технологія проектування передбачає розв'язання студентом або групою студентів навчальної проблеми, що передбачає, з одного боку, застосування

різноманітних методів та засобів навчання, а, з іншого, – інтегрування знань, умінь, навичок та досвіду в інформатичну компетентність.

Отже, особистісно орієнтована інформатична підготовка в середовищі ЕНМК дає змогу викладачеві ЗВО ефективно організовувати процес навчання інформатичних дисциплін, стимулювати, підтримувати і розвивати природні якості студента, індивідуальні здібності, допомагати у становленні його суб'єктності, соціальності й творчого самоздійснення особистості в інформаційному суспільстві.

Організація та здійснення педагогічного експерименту й опрацювання його результатів були спрямовані на виявлення рівня сформованості низки особистісних якостей студентів. При експериментальній перевірці методики навчання дисципліни «Інформатика та основи програмування» враховувалося: навчання у єдності діяльності, свідомості та відносин особистості, в яких виявляються її навчальні можливості; аналіз взаємозв'язків досліджуваних якостей особистості; динамічний підхід у дослідженні особистих і професійних якостей особистості.

У процесі апробації методики навчання дисципліни «Інформатика та основи програмування» досліджувалися такі особистісні якості майбутніх учителів технологій: комунікативні, фахові, пізнавальні, естетичні, фізичні якості, продуктивна і творча діяльність, а також ставлення студентів до професії, ставлення до навчальної діяльності, творча активність, продуктивність навчально-практичної діяльності, якість виконання студентами навчальної роботи.

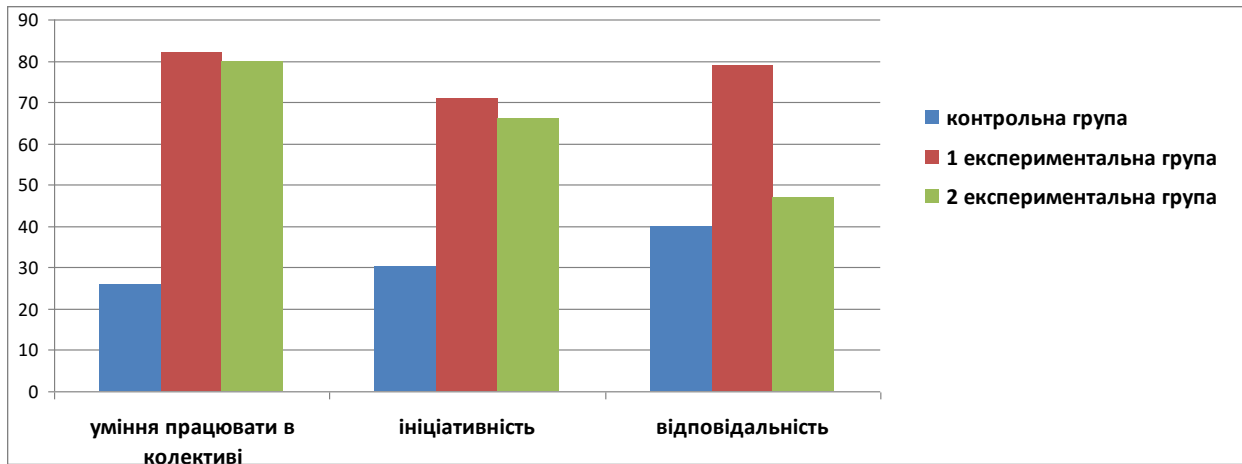
Експериментальна робота здійснювалася на базі Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова, Переяслав-Хмельницького державного педагогічного університету імені Григорія Сковороди та Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини у групах студентів, які навчаються за спеціальністю «014.10 Середня освіта (трудове навчання та технології)» (дві групи – експериментальні й одна – контрольна).

Експеримент здійснювався за допомогою методу колективної експертної оцінки (метод Дельфі). Формування експертної групи відбувалося із застосуванням методів взаємних рекомендацій, самооцінювання й анкетних даних. В експертному опитуванні брали участь викладачі інформатичних дисциплін та методисти ВПЗО. Для цього використовувалися чотири анкети соціологічного та психолого-педагогічного характеру.

У контрольній групі навчання дисципліни «Інформатика та основи програмування» здійснювалося за традиційною методикою, в основі якої лежить знаннєвий компонент, а в експериментальних – за розробленою методикою навчання дисципліни в особистісно орієнтованому середовищі ЕНМК з можливістю моделювання інформаційних процесів, застосуванням різноманітного комп'ютерного забезпечення дисципліни, внесення особистісного компонента у зміст навчання тощо.

Після закінчення навчання дисципліни «Інформатика та основи програмування» комунікативними якостями (уміння працювати у колективі, нести відповідальність за ухвалені рішення) опанували майже 70% студентів у

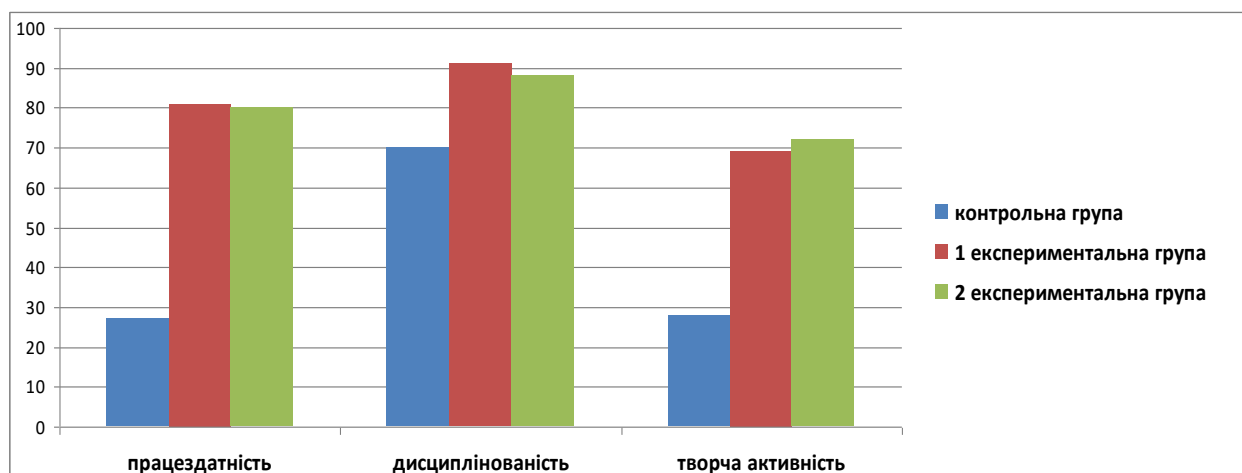
порівнянні з 30% студентів контрольної групи (рис. 1).

Рис. 1. Комунікативні якості особистості майбутнього вчителя технологій (%).

Аналогічно до розвитку комунікативних якостей розвивалися і фахові якості особистості студентів експериментальних груп (рис. 2). Застосування в особистісно орієнтованому середовищі ЕНМК проблемного навчання, евристичних завдань, технологій віртуальної та доповненої реальності сприяло суттєвому підвищенню зацікавленості учителів технологій, в результаті чого збільшилася працездатність, творча активність, дисциплінованість (майже 80% студентів експериментальних груп у порівнянні з 30% контрольної групи).

Пізнавальні якості суттєво підвищуються в особистісно орієнтованому середовищі ЕНМК. Якщо на початку навчання самостійно передбачати результат виконання певних дій із застосуванням ІКТ був не здатний жоден студент, то до завершення навчання дисципліни цією якістю стали володіти майже 33-45% студентів експериментальних груп у порівнянні з 13% контрольної групи (рис. 3). Цьому сприяє вирішення проблемних завдань, уміння обґрунтовувати параметри процесу опрацювання даних, а візуалізація засобів здійснення інформаційних процесів та інше.

Рис. 2. Фахові якості особистості майбутнього вчителя технологій (%).

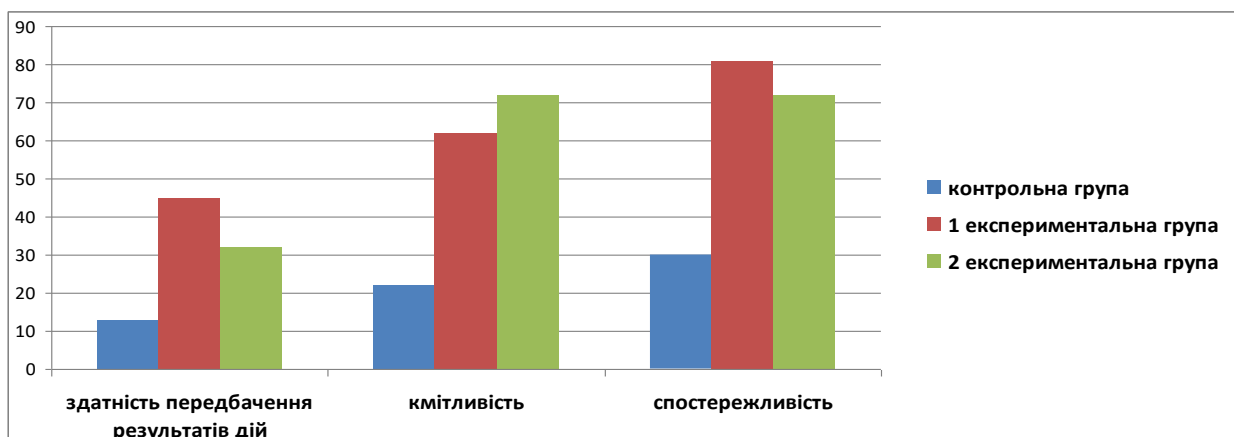

Рис. 3. Пізнавальні якості особистості майбутнього вчителя технологій (%).

Аналогічно, при аналізі характеру творчої діяльності студентів (рис. 4), також спостерігається невеликий відсоток студентів контрольної групи (8,7%) нездатних до аналізу прикладних ситуацій, що свідчить про нездатність застосування на лабораторних заняттях аспектів проблемного і розвиваючого навчання, а також особистісного та диференційованого підходів до студентів. В експериментальних групах студентів, нездатних аналізувати прикладні ситуації, не спостерігається, є лише 9,1% студентів, яким необхідна допомога викладача або методиста для досягнення позитивного результату.

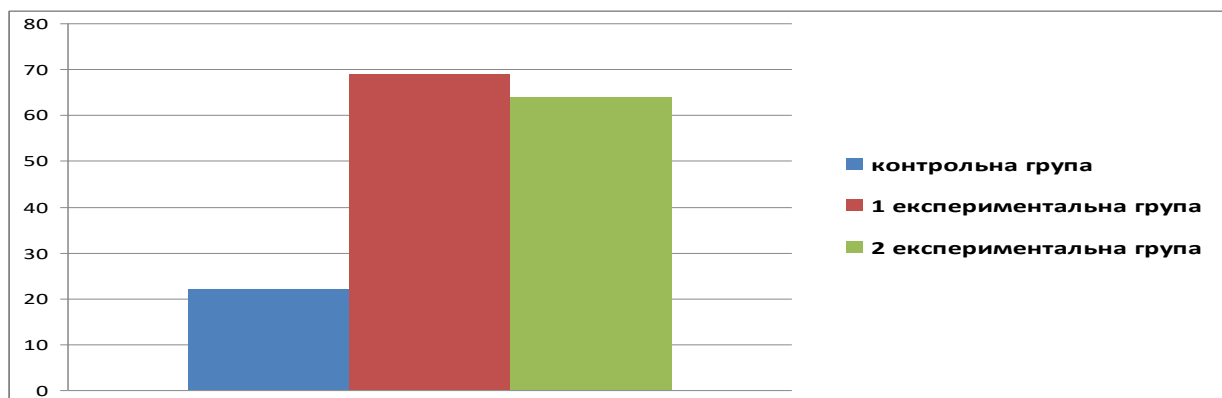

Рис. 4. Творчі якості особистості майбутнього вчителя технологій (%).

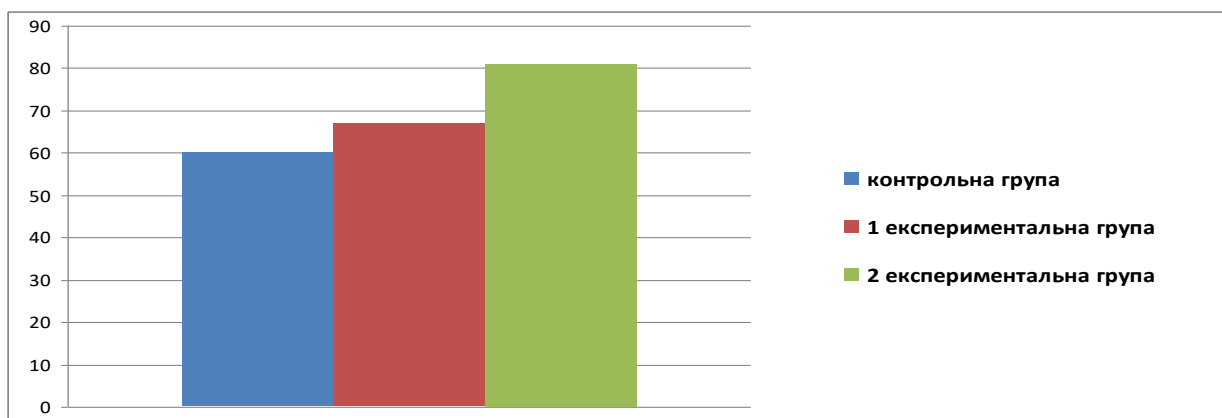

Рис. 5. Якість знань майбутніх учителів технологій.

Як видно з діаграми (рис. 5), якість знань студентів експериментальних груп вища на 10-20%, що забезпечується навчанням дисципліни «Інформатика та основи програмування» в особистісно орієнтованому середовищі ЕНМК.

ВИСНОВКИ

Відповідно до поставленої мети та завдань дослідження з проблеми розробки ефективного особистісно орієнтованого середовища інформатичної підготовки майбутніх учителів технологій із використанням електронних навчально-методичних комплексів отримано такі основні **результати**:

- виявлена ефективність особистісно орієнтованої інформатичної підготовки майбутніх учителів технологій, згідно з якою необхідно обов'язково враховувати потреби, мотиви, цілі, здібності, активність та інші індивідуально-психологічні особливості студентів;

- розроблена особистісно орієнтована структура діяльності майбутнього вчителя технологій, до складу якої поряд з усталеними видами діяльності, також уведено компоненти структури особистісних якостей та структурна модель інформатичної підготовки вчителя технологій;

- обґрунтовано необхідність застосування електронних навчально-методичних комплексів та виявлено основні організаційно-методичні умови їх використання для забезпечення ефективної особистісно орієнтованої інформатичної підготовки майбутніх учителів технологій;

- розроблено електронний навчально-методичний комплекс з дисципліни «Інформатика та основи програмування» для особистісно орієнтованої інформатичної підготовки майбутніх учителів технологій;

- розроблено та впроваджено до структури та змісту дисциплін інформатичного циклу особистісно орієнтовану методику навчання інформатичних дисциплін у середовищі ЕНМК;

- експериментально перевірено ефективність особистісно орієнтованої методики навчання інформатичних дисциплін майбутніх учителів технологій із використанням електронних навчально-методичних комплексів та створено методичні рекомендації щодо її впровадження.

Результати дослідження дали підстави для таких **висновків**:

1. Аналіз вітчизняного та зарубіжного досвіду розвитку сучасного інформаційного середовища навчання свідчить, що його еволюція можлива в умовах творчої активності працівників галузі освіти, впровадження новітніх технічних засобів (комп'ютерно орієнтованих засобів навчання, засобів автоматизації та ін.) та супутніх їм знань. В таких умовах вирішальне значення має виховання особистості, спрямоване на розвиток творчого мислення, ініціативності, почуття відповідальності за ухвалені рішення тощо.

Особистісно орієнтована інформатична підготовка дає можливість організувати педагогічний процес на основі індивідуального розвитку особистості, збереження її самобутності й особистої свободи, інтеріоризації загальнолюдських цінностей, розвитку індивідуальних особистісних смислів, проектування власного світу та діяльності на основі діалогу соціальних взаємодій. Це сприяє розвитку фахово-особистісних якостей майбутнього

вчителя технологій, підготовці життєздатної особистості для ефективної роботи в умовах інформаційного суспільства, обумовлює підвищення ефективності навчання на основі комп'ютерно орієнтованих засобів навчання.

Психолого-педагогічні та організаційно-методичні аспекти ефективності інформатичної підготовки майбутніх учителів технологій на основі особистісно орієнтованого підходу мають: переорієнтувати традиційне когнітивне тлумачення розуміння інформатичної підготовки на гуманістичне; цілі інформатичної підготовки у напрямку розвитку особистісних якостей; актуалізувати евристичну, прогностичну, естетичну, практичну, контрольну-оцінювальну, коригуючу та інтегруючу функції інформатичної підготовки й особистісно-смыслову сферу суб'єктів процесу інформатичної підготовки.

Важливе значення у становленні й гармонійному розвитку майбутнього вчителя технологій має система інформатичних компетентностей, що забезпечує розвиток фахово важливих якостей особистості, є передумовою удосконалення фахових знань, умінь та навичок і основою для формування фахової майстерності студентів в умовах інформаційного суспільства. Система інформатичних компетентностей майбутнього вчителя технологій передбачає розвиток його особистісних якостей, що свідчить про необхідність розробки та деталізації предметних методик на основі особистісно орієнтованого підходу.

З урахуванням структури особистості у дисертації запропонована особистісно орієнтована структура діяльності майбутнього вчителя технологій, до складу якої, поряд з усталеними видами діяльності (інформаційно-технологічною, організаційно-управлінською, дослідно-експериментальною), передбаченими освітнім стандартом, внесені компоненти структури якостей особистості майбутнього вчителя технологій (фахові, пізнавальні, фізичні, естетичні та інші).

2. Якісно вищого рівня інформатичної підготовки майбутніх учителів технології з урахуванням вимог інформаційного суспільства неможливо досягти без використання нових засобів навчання, зокрема електронного навчально-методичного комплексу – інформаційного освітнього ресурсу, призначеного для викладання структурованого навчального матеріалу з дисциплін інформатичного циклу, забезпечення поточного контролю та проміжної атестації, а також управління пізнавальною діяльністю студентів. До складу ЕНМК з інформатичних дисциплін належать: програмне забезпечення, теоретичний, практичний, методичний, довідковий, бібліографічний та контрольний-вимірювальний матеріал.

Встановлено, що застосування ЕНМК має здійснюватися у поєднанні з традиційними засобами навчання та передбачати різні форми і методи організації процесу інформатичної підготовки на основі модульності й наступності у навчанні інформатичних дисциплін, візуалізації інформаційних повідомлень, професійно-технічної та особистісно орієнтованої спрямованості інформатичної підготовки.

3. Створена методика навчання дисципліни «Інформатика та основи програмування» охоплює цілі та завдання навчання, виховання і розвитку; основні принципи добору навчального матеріалу; зміст, методи, форми і засоби

навчання, що застосовуються в особистісно орієнтованому середовищі ЕНМК і сприяють формуванню фахово значимих особистісних якостей майбутнього вчителя технологій. При навчанні дисципліни «Інформатика та основи програмування» за авторською методикою в особистісно орієнтованому середовищі ЕНМК втілюються: цілі формування наукових і технологічних знань та відповідних їм умінь; цілі морального, естетичного, трудового виховання учителів технологій у процесі навчання галузі здійснення інформаційних процесів; цілі формування соціально активної особистості вчителя технологій в умовах інформаційного суспільства.

Структуру та зміст особистісно орієнтованої інформатичної підготовки у середовищі ЕНМК репрезентують аксіологічний, когнітивний, діяльнісно-творчий та особистісний компоненти, а в основу добору методів навчання інформатичних дисциплін покладено критерії процесу навчання, його зміст і взаємна діяльність викладача та студента у середовищі ЕНМК.

Доведено, що застосування в особистісно орієнтованому середовищі ЕНМК логічних, дослідницьких та загальнопедагогічних методів сприяє розвитку таких якостей особистості, як: уміння опанувати себе у непередбачених ситуаціях, нести відповідальність за ухвалені рішення, бути мобільним в умовах постійної модернізації інформаційного простору, здатність передбачати результат використання засобів інформаційних технологій, уміння працювати у колективі, організаторські здібності, підвищення рівня працездатності й дисциплінованості. Високий теоретико-прикладний рівень змісту дисципліни «Інформатика та основи програмування», активне застосування методів і засобів проблемного навчання, комп'ютерного експерименту, діалектичного методу пізнання, сприяють розвитку мислення, пам'яті, уяви, сенсорних, емоційних та інших якостей особистості майбутнього вчителя технологій.

4. На підставі аналізу даних, отриманих у ході педагогічного експерименту, доведено, що розроблена нами особистісно орієнтована методика навчання інформатичних дисциплін майбутніх учителів технологій сприяє підвищенню рівня сформованості низки особистісних якостей фахівця.

Отримані дані вказують на істотні позитивні зміни у рівні сформованості комунікативних, фахових, пізнавальних, естетичних, фізичних якостей, продуктивної і творчої діяльності, а також покращення ставлення до навчальної діяльності, посилення активності, продуктивності навчально-практичної діяльності, якості виконання навчальної роботи студентами експериментальних груп внаслідок застосування розробленої та впровадженої в освітній процес ЗВО особистісно орієнтованої методики, що дає підстави зробити висновок щодо її ефективності.

Виконане дослідження не вичерпує всіх аспектів поставленої проблеми. Продовження наукового пошуку за цією проблематикою доцільно здійснювати у таких напрямках: розробка компонентів ЕНМК відповідно до навчальних планів суміжних напрямів підготовки; створення особистісно орієнтованої методичної системи використання ЕНМК у підготовці студентів суміжних напрямів; розробка особистісно орієнтованої методичної системи підвищення

кваліфікації науково-педагогічних працівників з методики застосування ЕНМК у процесі освітньої діяльності у ЗВО різного рівня акредитації.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Публікації в наукових фахових виданнях України

1. Братанич А. А. Особистісно орієнтовані технології в педагогічній освіті. *Наукові записки* : [збірник наукових статей] / М-во освіти і науки України, Над. пед. ун-т імені М. П. Драгоманова ; укл. Л. Л. Макаренко. Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2014. Випуск СХІХ (119). 265 с. – (Серія педагогічні та історичні науки). – С. 26–33.

2. Братанич А. А. Особистісно орієнтована технологія інформатичної підготовки майбутніх учителів. *Науковий часопис національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи*. – Випуск 51 : збірник наукових праць. Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2015. – С. 41–46.

3. Братанич А. А. Особливості особистісно орієнтованого навчання студентів у вищому навчальному закладі. *Освітній дискурс* : збірник наукових праць / гуманітарні науки, випуск № 1 / гол. ред. О. П. Кивлюк. Київ : Гілея, 2017. Випуск 1. 184 с., с. 114–123.

4. Братанич А. А. Комп'ютерно орієнтоване середовище навчання фахових дисциплін майбутнього вчителя: теоретико-методологічний аспект. *Наукові записки* : [збірник наукових статей] / М-во освіти і науки України, Нац. пед. ун-т імені М. П. Драгоманова ; укл. Л. Л. Макаренко. Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2014. Випуск СХХІХ (129). 291 с. – (Серія педагогічні науки). – С. 35–41.

5. Братанич А. А. Теоретичні підходи до застосування особистісно орієнтованих технологій навчання у інформатичній підготовці майбутнього вчителя. *Наукові записки* : [збірник наукових статей] / М-во освіти і науки України, Нац. пед. ун-т імені М. П. Драгоманова ; укл. Л. Л. Макаренко. Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2014. Випуск СХХХ (130). 289 с. (Серія педагогічні науки). – С. 28–35.

6. Братанич А. А. Навчання інформатичних дисциплін майбутніх учителів технологій в умовах особистісно орієнтованого підходу. *Міжнародний науковий форум: соціологія, психологія, педагогіка, менеджмент* : збірник наукових праць / ред. кол. : Євтух В. Б. (гол. ред.). Київ : ТОВ «НВП «Інтерсервіс», 2015. Вип. 18. С. 192-199.

Публікації в зарубіжних періодичних фахових виданнях

7. Братанич А. А. Формирование индивидуальной траектории развития информатической компетентности учителя технологий... *Revista de Stiințe Socioumane* Nr. 2 (39), 018 ISSN 1857-0119 Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău.2018. – С. 37–46.

Публікації апробаційного характеру в зарубіжних виданнях

8. Братанич А. А. Тенденции развития образования в информационном

обществе. *Фундаментальная наука и технологии*: материалы VIII международной научно-практической конференции 21 век. USA. North Charleston Том 3. 2016. – С. 71–74.

9. Братанич А. А. Реализация личностно-ориентированого подхода в дистанционном обучении информатическим дисциплинам. *Академическая наука – проблемы и достижения*: материалы международной научно-практической конференции North Charleston, USA. Том 3. 2016. – С. 90–93.

АНОТАЦІЇ

Братанич А. А. Методичні основи особистісно орієнтованої інформатичної підготовки майбутніх учителів технологій у педагогічному університеті. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.02 – теорія та методика навчання (технічні дисципліни). – Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова. – Київ, 2019.

Дисертаційна робота з методики особистісно орієнтованої інформатичної підготовки майбутніх учителів технологій із використанням електронних навчально-методичних комплексів. У дослідженні проаналізовано сучасні підходи до інформатичної підготовки майбутніх учителів технологій та окреслено шляхи підвищення її ефективності на основі застосування особистісно орієнтованого навчання інформатичних дисциплін. Створена особистісно орієнтована структура діяльності майбутнього вчителя технологій, до складу якої, поряд з ustalеними видами діяльності, внесені також компоненти структури його особистості. Створено форми, методи та засоби інформатичної підготовки майбутніх учителів технологій із застосуванням особистісно орієнтованого середовища електронних навчально-методичних комплексів, визначено зміст і структуру інформатичної підготовки студентів.

Сформульовано й описано основні методи використання електронних навчально-методичних комплексів у особистісно орієнтованому навчанні інформатичних дисциплін, обґрунтовано методологічні підходи та організаційно-педагогічні умови ефективного впровадження електронних навчально-методичних комплексів у процес особистісно орієнтованої інформатичної підготовки учителів технологій.

Розроблено особистісно орієнтовану методику навчання інформатичних дисциплін майбутніх учителів технологій із застосуванням електронних навчально-методичних комплексів. Створено й експериментально апробовано електронний навчально-методичний комплекс з дисципліни «Інформатика та основи програмування». Ефективність впровадження методики навчання в особистісно орієнтованому середовищі й електронних навчально-методичних комплексів аргументована кількісними та якісними показниками в ході педагогічного експерименту.

Ключові слова: особистісно орієнтоване навчання, особистісні якості інформатична підготовка, електронні навчально-методичні комплекси, методика навчання інформатичних дисциплін, учителі технологій.

Братанич А. А. Методические основы личноно ориентированной информатической подготовки будущих учителей технологий в педагогическом университете. – Квалификационная научная работа на правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.02 – теория и методика обучения (технические дисциплины). – Национальный педагогический университет имени М. П. Драгоманова. – Киев, 2019.

Диссертация посвящена проблемам методики личноно ориентированной информатической подготовки будущих учителей технологий с использованием электронных учебно-методических комплексов. В исследовании проанализированы современные подходы к информатической подготовке будущих учителей технологии и намечены пути повышения ее эффективности на основе применения личноно ориентированного обучения информатических дисциплин.

Разработана личноно ориентированная структура деятельности будущего учителя технологии, в состав которой наряду с устоявшимися видами деятельности, также внесены компоненты структуры его личности. Разработаны формы, методы и средства информатической подготовки будущих учителей технологий с использованием личноно ориентированной среды электронных учебно-методических комплексов, определены содержание и структура информатической подготовки студентов.

Сформулированы и описаны основные методы использования электронных учебно-методических комплексов в личноно ориентированном обучении информатических дисциплин, обоснованы методологические подходы и организационно-педагогические условия эффективного внедрения электронных учебно-методических комплексов в процесс личноно ориентированной информатической подготовки учителей технологий.

Доказано, что применение в личноно ориентированной среде электронных учебно-методических комплексов – логических, исследовательских и общепедагогических методов – способствует развитию таких качеств личности, как: умение адаптироваться в непредвиденных ситуациях, нести ответственность за принятые решения, быть мобильным в условиях постоянной модернизации информационного пространства, способность предвидеть результат использования средств информационных технологий, умение работать в коллективе, организаторские способности, повышение трудоспособности и дисциплинированности.

Высокий теоретико-прикладной уровень содержания дисциплины «Информатика и основы программирования», активное использование в среде электронных учебно-методических комплексов, методов и средств проблемного обучения, компьютерного эксперимента и диалектического метода познания способствуют развитию мышления, памяти, воображения, сенсорных, эмоциональных и других качеств личности учителя технологий.

Разработана личноно ориентированная методика обучения информатических дисциплин будущих учителей технологий с применением

электронных учебно-методических комплексов. Создан и экспериментально апробирован электронный учебно-методический комплекс по дисциплине «Информатика и основы программирования». Эффективность внедрения методики обучения в лично ориентированной среде и электронных учебно-методических комплексов аргументирована количественными и качественными показателями в ходе педагогического эксперимента.

Ключевые слова: лично ориентированное обучение, личные качества, информатическая подготовка, электронные учебно-методические комплексы, методика обучения информатических дисциплин, учителя технологий.

RESUME

Bratanych A. A. Methodical grounds of personally oriented training in computer science of future teachers of technology in pedagogical universities.- Qualification scientific work on the rights of manuscript.

Thesis for a Candidate's Degree in Pedagogical Studies, specialty 13.00.02 – Theory and Methods of Teaching (technical disciplines). - National Pedagogical Dragomanov University. - Kyiv, 2019.

Dissertation work on the methods of personal oriented informative training of future technologies teachers using electronic educational-methodological complexes. The study analyzed modern approaches to the informative training of future technologies teachers and outlines the ways of improving its effectiveness based on the application of personal oriented teaching of informative disciplines.

Created personal oriented structure of future technology teacher, which, along with established activities, also included components of the structure of its personality. Created forms, methods and tools of informative preparation of the future technologies teachers using personal oriented environment of electronic educational-methodological complexes, defined the content and structure of informative training for students.

Formulated and described the main methods of the use of electronic educational-methodological complexes in personal oriented education of informative disciplines, justified the methodological approaches, organizational and pedagogical conditions of effective introduction of electronic educational-methodological complexes into the process of personal oriented informative training of technologies teachers.

Developed personal oriented methods of teaching informative disciplines of future technologies teachers using educational-methodological complexes. Created and experimentally tested of electronic educational-methodological complex on discipline "Informatics and Basics of programming". Efficiency of implementation of teaching methods in personal oriented environment of electronic educational-methodological complexes is justified by quantitative and qualitative indices during pedagogical experiment.

Key words: personal oriented training, personal qualities, informative training, an electronic educational-methodological complex, the methodology of teaching informative disciplines, teachers of technologies.